

נזר הפרשה

יוצא לאור ע"י ביהמ"ד נזר גדליהו - ברוקלין נ.י.

ג'ליון תפ"א - פרשת נצבים וילך - שבת סליחות תשפ"ו

ההכנה ליו"ט של

ראש השנה שחל להיות בשבת

ובשבת קודש יש חשיבות מיוחדת לדיבור האדם - שהרי אמרו חז"ל (ירושלמי דמאי פ"ד ה"א) דאפילו עם הארץ אינו משקר בשבת דאימת שבת עליו - ועל כן עושה בו פעולה כאילו עשה מעשה. ולכך ליכא בשבת מצות עשה בקום ועשה, רק נאמר 'זכור את יום השבת לקדשו', המצוה היא רק הזכירה, והיינו משום דבשבת דיבור האדם חשוב. וכן אמרו חז"ל (שבת קיג, ב) שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, ולכך אז די בזכירה והוי כמעשה. ובפרט כיון דבשבת אחשביה רחמנא לדיבורא, וציוה לזכור את השבת בפה - והוי יסוד השבת, לכך הוי חשוב נמי לענין שופה, וזהו שאמר המשורר (תהלים יח, ח) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע', כלומר אם רק מהולל אקרא ה' ולא ישתמש בפיו רק להלל לו ית', אז בזה בטוח אני כי מן אויבי אושע - ואין צריך לשופה.

נפלאים. הנה מצינו שדיבור הוא חמור מאוד - כשמדבר דיבורים לא טובים, וכמו שאמרו חז"ל (ערכין טו, א) 'נמצא האומר בפיו חמור מן העושה מעשה', וא"כ הרי מדה טובה מרובה ממדת פורעניות, וראוי להיות לטובה גם כן הדיבור עדיף מן המעשה, וא"כ במה שזוכר התרועה בפיו יחשב כאילו תקע בפועל.

אך הטעם שצריכין מעשה, דאם היה מובטח האדם ששומר בפיו ואינו מקלקל בו ואינו מדבר רק הראוי לו ית', ודאי הוי דיבורו עדיף ממעשה, רק כיון דיש חשש אולי קלקל פיו ודיבר שלא כהוגן איזה דבר, לכך שוב אין דיבורו כמעשה, ובעינן מעשה ממש, שנאמר (אמור כג, כד) 'זכרון תרועה מקרא קודש' - כלומר אם יהיה מקרא פיו רק קודש, אז די ב'זכרון תרועה' - להזכיר התרועה בפה, ולא בעינן מעשה.

ראש השנה שחל להיות בשבת גזרו חכמינו ז"ל שאין תוקעין, גזירה שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, ובספר דרך המלך (ראש השנה, תרפ"ו) מביא בשם ספר אחד שהקשה הא תקיעת שופר הוא פקוח נפש, ופקוח נפש דוחה שבת, וכונת קושיתו הוא, שהרי ההצלה שלנו ביום הדין הוא על ידי תקיעת שופה, שהרי אמרו חז"ל (ויק"ר כט, ד) על הפסוק (תהלים פט, טז) 'אשרי העם יודעי תרועה' - שיודעין לפתות את בוראן בתרועה, כדכתיב (תהלים מז, ו) 'עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר', שע"י תקיעתו בשופר אנו מעוררים רחמים, וא"כ האידך בטלו חכמינו ז"ל את התקיעות, כאשר לא יהיו לנו תקיעות להציל אותנו מהמקטריגים העומדים עלינו ביום הדין.

הגאון רבי שלמה קלוגר זי"ע (קהלת יעקב, ר"ה דרוש סח) כתב בזה דברים

כתיב (ישעיה נח, יג) 'אם תשיב משבת רגלך עשות חפצִיך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצִיך ודבר דבר', ומפסוק זה אנו למדים החיוב לפרוש מדיבורים לא טובים בשבת. וכתב בפרי צדיק (שלח, אות ה) 'ודבר דבר, ולא נאמר ומדבר דבר - כמו שנאמר ממצוא חפצִיך, לרמזו שעצם קדושת יום השבת הוא לדבר דברי קדושה, שהמה נקראים בשם דבר בסתם, כמו הלוך ודבר אז נדברו, ואיתא בגמרא (שבת קיג, ב) על ודבר דבר שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול, ובתוספות (שם) הביא מדרש רשב"י הוה ליה אמא סבתא דהוית משתעי סג, אמר לה אימא שבתא הוא - שתקה, כי מהגמרא אין הכרע רק שלא יהיה כדיבורך בחול, היינו ממלאכות האסורות בשבת, ובא על זה הרמז במדרש שאפילו כל מיני דיבורים שאינם של קדושה, כשהזכיר לה רשב"י מקדושת שבת, לבד היתה שותקת מצד הרגשת קדושת שבת - שהוא קדושת פה, מפני שהוא תכלית מכון בריאת שמים וארץ. ואמרו ז"ל (חולין פט, א) 'האמנם אלם' (תהלים נח, ב) - מה אומנתו של אדם, יעשה עצמו כאלם בעולם הזה, יכול אף בדברי תורה תלמוד לומר (שם) צדק תדברון'. מבואר מדבריו הק' הכח המיוחד שיש בשבת קודש לדבר דיבורים טובים, ולפעול ע"י דיבוריו.

כתיב בשבת קודש (ישעיה נח, יד) 'והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר', בשבת קודש יש פתיחת פי ה', וכדאיתא בספר יצירה על שבת קודש, 'המליך אות ת' בחן ושבת בשנה ופה בנפש', וכתב בפרי צדיק כי בודאי

אין הכונה על בריאת פה האדם בשבת קודש, שהרי הפה נברא ביום ששי, רק הכונה כי בשבת יש פתחון של פי ה', שיש היכולת לדבר דיבורים קדושים ביום השבת.

כתב השפת אמת (מטות, תרס"א) 'וכמו כן בשבת שנקרא נחלה בלי מצרים, לפי שבו נפתח כח הפה, כמו שנאמר ודבר דבר - שלא יהי' דבורך בשבת כדבורך בחול, והטעם לפי שבו יש נשמה יתירה, ונתחזק כח הפה, כמו שכתוב (בראשית ב, ז) ויפח באפיו ויהי לנפש חיה - לרוח ממללא (תרגום שם), ועל ידי קדושת הנשמה נפתח כח הפה'. הרי מבואר בדבה"ק כי ע"י הנשמה יתירה בשבת קודש נתחזק כח הפה, וזה הכח המיוחד בראש השנה שחל להיות בשבת - וכדברי הגאון רבי שלמה קלוגר ז"ע, כי הפה שנתחזק ע"י הנשמה בשבת ישלו כח השופר.

ובמקום אחר הזהיר, על חיוב לשמור הפה יותר בשבת כיון שכוחו יותר גדול, ואלו הם דבריו הק' (חקת, תרמ"א) 'בנפש האדם בעצמו גם כן יש הארה יתירה בשבת קודש, וזה בחינת נשמה יתירה - דהעיקר הוא הדיבור כמו שכתוב 'ויהי כו' לנפש חיה' ומתרגמין לרוח ממללא, לכן כתיב 'ודבר דבר' - שלא יהא דבורך בשבת כדבורך בחול. כי לעולם צריכין לשמור הפה על ידי שהוא כלי נברא לתורה ותפלה, ובשבת קודש שיש הכנה יתירה לחדש דברי תורה בחינת פי הבאר הנ"ל - המעין שיש בכל לב איש ישראל, ובשבת קודש נפתח אותו המעין, לכן צריכין לשמור הפה ביותר בשבת קודש'.

היצר הרע מניח כל כוחותיו שהאדם לא ישמור את פיו בשבת, כדי שלא יהיה ביכולתו לפתוח את פיו בדיבורי קודש בשבת, שע"י שהאדם מטמא את פיו בדיבורי חול בשבת, הרי בזה סותם את הפה של קדושה, הפה של 'כי פי ה' דיבר', ואין ביכולתו לעורר דיבורים עליונים בשבת. ואחד מהטעמים שהיצר מכשיל את האדם בזה, כי הלא בשמירת שבת יכול האדם לבוא לידי תשובה עילאה ולכפר עונותיו, וכמו שאמרו חז"ל (שבת קיא, ב) על הפסוק (ישעיה נח, ב) 'שומר שבת מחללו' - אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מחול לו, וממילא היצר הרע יודע כי בענין שמירת הדיבור קל לו להכשיל את האדם, שלא יהיה לו שמירת שבת כראוי, ולא יזכה ח"ו למחילה והתשובה ששבת מסייע להאדם להגיע אליהם.

בשבת יש לאדם פי ה', ובכח הפי ה' יכול לפתות את בוראו, ואי"צ לקול השופר, אבל זה דוקא אם היה לו בחינת פי ה' כל השנה, ולא קלקל את פיו בשבת קודש בדיבורים אחרים, אז יכול בשבת ראש השנה להתפלל בפיו במקום השופר, על ידי הפי ה' דבר שיש בשבת קודש זו. בימים אלו צריכים לעורר מדת אפים, וכמו שפירש רש"י (כי תשא לה ו) שהקב"ה מאריך אפו וממתין לתשובה, וע"י כח של דיבורי קדושה בשבת שזוכים לפי ה' דבר, הרי מעורר מדת אפים, ארך אפים עולה בגימטריא כי פי ה' דבר.

הבני יששכר (אלול מאמר א) מביא שמקובל שמלחמת סיחון ועוג הי' בימי אלול, כתיב (דברים א, ד) 'ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות באדרעי',

ואיתא מהחידושי הרי"מ זי"ע כי עוג היה מתנגד נגד תפלין של יד, באדרעי מרמזו על היריד כלשון הגמרא (ברכות ג, ב) באדרעיה, והנה תפלין של יד הוא למען אשר ישעבד האדם תאותו ומחשבות לבו לעבודתו יתברך שמו, ועוג מלך הבשן מנגד לכח הלב של האדם, ופנימיות הלב הוא כח הדיבור של האדם, כדאיתא בחובת הלכות שהפה הוא קולמוס הלב, והתגברות בחודש אלול נגד קליפת עוג מלך הבשן, הוא ללחום נגד הסתר של עוג שהוא לוחם נגד בני ישראל ומנגד להתגלות פנימיות הלב, ורמז לדבר 'כי

פי ה' דבר' עולה בגימטריא בשן, כי זה הוא רצון עוג להיות מלך על כח הדיבור של בני ישראל שלא יבוא ח"ו לידי גילוי, ומיוחדים ימי אלול, שיש ביכולת בני ישראל לנצח זה המלחמה נגד עוג מלך הבשן, ולהביא לידי גילוי פי ה' שנתגלה בשבתות.

אבל מה יעשה האדם שלא שמר את פיו בשבת כל השנה, הלא כולנו נכשלים בדיבור חול בשבת, אם לא דיבורים של מסחר ממשי, הרי יש לנו נגיעה בדיבורים של חול, וכל שכן בדברים בטלים בשבת, וממילא ח"ו יחסר לנו ההגנה של שופר בשבת ראש השנה,

כי אין בכח הפה שלנו להיות משלים את קול השופר, כי אין לנו הכח של כי פי ה' דבר. ועל כן האדם מבין כי בשבת האחרון לפני ר"ה, ישמור את פיו מלדבר דברים שלא כהוגן בשבת, ועי"ז יהי' לו בחזרה כח הדיבור של שבת, בתשובה על העבר וקבלה על העתיד, אבל צריך האדם להוכיח את עצמו שבאמת מקבל על עצמו לשמור את פיו בשבת קודש, והזמן להוכחה זו, הוא בשבת הזה קודם ר"ה, שע"י שעכשיו ישמור עצמו מלדבר מה שאינו ראוי לשבת, עי"ז יהי' לו כח הדיבור של כי פי ה' דבר, בשבת הבעל"ט, בתפלותינו בראש השנה.

שקו"ט בענין חיוב ערבות

א. באוה"ח הק' (כט, ט) מפרש הברית הכתובה בתחילת הפרשה (כט, ט-יא) לענין ערבות זה על זה, 'להכניסם בערבות זה על זה, כדי שישתדל כל אחד בעד חבירו לבל יעבור פי ה', ויהיו נתפסים זה בעד זה, והעד הנאמן מה שגמר אומר הנסתרות לה' אלקינו ונגלות לנו וגו', הרי שעל הערבות מדבר הכתוב. וכן הוא במדרש תנחומא (נצבים ז) 'לכן נאמר כל איש ישראל כלומר כל ישראל נתפסים בעון איש אחר'.

בגמרא סנהדרין (מג, ב) 'הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם (כט, כח), למה נקוד על לנו ולבנינו

ועל עי"ן שבעה, מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן דברי רבי יהודה, א"ל רבי נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם והלא כבר נאמר עד עולם, אלא כשם שלא ענש על הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן. **ובמנחת חינוך** (מצוה שס"ד סק"ח בדפו"ח) כתב דלרבי נחמיה לא היתה ערבות במדבר אף על הנגלות עד שעברו את הירדן, ולרבי יהודה היתה ערבות במדבר על הנגלות, ומסביר שם כי החילוק לפי רבי יהודה בין נגלות לנסתרות הוא - כי על הנגלות יכול למחות עי"ש.

בגמרא שבועות (לט, א) 'וכשלו איש באחיו (בחקותי כו, לז) - איש בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה, ומוקי לה התם ביש בידם למחות, ודוקא אז נענשו. ובשבת (נה, א) מבואר דבהי' בידו למחות דוקא נענש על עון אחרים, אבל אם מיחה ולא שמעו לו אינו נענש. וא"כ יש להעיר טובא, האיך שייך ליענש על הנסתרות, אם כל חיוב ערבות הוא רק ביש בידו למחות ולא מיחה, ויותר מזה אין חיוב, מה שייך לומר דלרבי יהודה חייב על הנסתרות - אם אין עליו תביעה שיש בידו למחות.

ובחקרי לב (או"ח ח"א להל' בהמ"ז סי' קצ"ז, סי' מ"ח) עמד בזה, וכתב שסתמא דהש"ס דשבועות הנ"ל הוא כרבי נחמיה, ולדידיה אין עונשין על הנסתרות, ולכן חייב רק כשיש בידו למחות, אבל לרבי יהודה חייב בין כך, ולפ"ז נמצא דהגמ' דשבת הנ"ל הוא ג"כ כר"נ ודלא כר", ולכן כתב שם לפרש מה דרש"י בחומש כאן עה"פ הנסתרות וגו' פירש כר"נ, שכתב 'שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל ונעשו עריבים זה לזה, והיינו דנקטינן כר"נ, דסתמא דהש"ס כותי' דרך ביכול למחות חייב בערבות.

אך החקרי לב מביא מהמאירי שאף לר"י דנענשין על הנסתרות, היינו כשהוא בעל עבירות בגלוי ולא הוכיחו אותו, ואז נענשו אף על מה שבסתה, אבל אם הוא כשר בגלוי ועושה עבירות בסתר מה בידם לעשות, ולפ"ז ניחא דהגמ' בשבועות ושבת קאי גם לר", כי גם לדידי' תלוי ביש בידם למחות או לא. ועי' במאירי שהביא עוד פירוש אחר, דתלוי במנהיגי ישראל לחקור אחר מעשי בני אדם בסתר, ובזה נתחייבו על הנסתרות, והוה כמו יש בידם למחות, ואם חקרו ועשו כן - אף לר"י אין נענשין על הנסתרות.

אך עדיין קשה סוגיא זו דשבועות, דמשמע דמקרא ד'כשלו איש באחיו' הנאמר בתו"כ כבר נתחייבו בערבות זה על זה, ומהגמ' סנהדרין משמע דלא נתחייבו בערבות רק בהר גריזים ובהר עיבל. וצ"ל דבברי המנחת חינוך הנ"ל, דלר"י י"ל דשפיר הי'

ערבות במדבר על הנגלות, וכל הברית הי' בהר גריזים על הנסתרות, והגמ' בשבועות קאי לר". וזה דלא בדברי החקרי לב הנ"ל דהסוגיא דשבועות אתי שפיר רק לר"נ, וע"כ יהי' מוכח כתי' המאירי הנ"ל.

היוצא מדברינו, דלר"נ לא הי' ערבות כלל במדבר, ולדידי' לא דרשין קרא דכשלו איש באחיו על ערבות, וכן מה דמבואר במכילתא (יתרו תחילת פ"ה) דקבלו ישראל ערבות על הנגלות כמתן תורה, היינו ג"כ כר"י ודלא כר"נ.

[כל זה כתבנו אי נקטינן דנסתרות היינו דברים שאינם ידועים, ואי אפשר למחות עליהם, ונגלות היינו דברים הידועים לכל, אך בכלי חמדה העיר מתירין הגמרא דמבואר שם גבי עכן למה נאמר חטא ישראל לר"נ הלא הי' נסתרות, ואמרינן שם בגמרא כיון דידעי בי' אשתו ובניו, והעיר הלא עדיין הי' נסתרות לכלל ישראל, ומביא בשם הירד רמיה דכיון שיצא מכלל נסתרות נענשין עליהם אפילו לר"נ, הרי דלר"נ לא אזלינן כתר יכול למחות או לא, דגם נגלות כאלו א"א למחות עליהם. ועי' בדבריו מש"כ ביאור חדש בכל הענין, ומתרץ דהגמ' בשבועות דכשלו איש באחיו קאי אחורבן בית ראשון, ומחדש דאז נתבטלה הערבות כיון שבטלה קדושת הארץ, עי"ש בכל דבריו].

ב. כתב הרא"ש (פ"ג דברכות, דין י"ג) דמה דאיש יכול להוציא אחרים בברכת המזון, אף שלא אכל אלא כזית וחייב רק מדרבנן, ואשה אינה יכולה להוציא איש מפני שהיא חייבת רק מדרבנן, דאיש בדין הוא שיפטור אחרים אף שלא אכל כלל, דכל ישראל ערבים זה לזה, אלא דמדרבנן אמרו דבברכת הנהנין לא יברך כי אם כשהוא חייב בעצמו, ולכן די שחייב בבהמ"ז מדרבנן באכילת כזית, אבל אשה אינה בכלל הערבות לכך אינה מוציאה אלא מי שחיובו מדרבנן.

וידוע מה שנחלקו בפירוש דברי הרא"ש הדגול מרכבה והגרעק"א (באו"ח סי' רע"א סעי' ב'), דהדגול מרכבה נקט בפירוש דברי הרא"ש דאשה אינה בכלל ערבות כלל, ורק נסתפק אי האנשים קבלו ערבות בעד הנשים [וכן נסתפק בזה המהר"י אלפאנדריי במוצל מאש סי' י"ב], והנפק"מ אי איש שכבר יצא יכול להוציא אשה בקידוש שהיא מחוייבת בה מה"ת. ובצל"ח (ברכות כ, ב) כתב בפשיטות שאין האנשים ערבים בעד הנשים. והגרעק"א חולק עליו [וכ"ה בתשו' סי' ז' ובגליון משניות פ"ב דמגילה], וס"ל דמעולם לא כוון הרא"ש להוציא הנשים מכלל הערבות, ובמצוות שהאשה מחוייבת בהם הרי היא בכלל הערבות ומוציאה את האנשים אפי' אם כבר יצאתה ידי חיובה, כדקי"ל (ר"ה כט, א) אע"פ שיצא מוציא מטעם ערבות, רק כל סברת הרא"ש הוא דעל מצוה כזו שהאשה פטורה ממנה אינה בכלל ערבות ג"כ, שרק בר חיובא הוא בערבות על המצוה, ולא מי שאינו בר חיובא. והביא ראי' מהא דקי"ל (סי' תקפ"ט סעי' ב') דחרש המדבר ואינו שומע אינו מוציא את הרבים במצות שופר כיון שהוא אינו בר חיובא, הרי שאנשים שאינם בר חיובא אינם בכלל ערבות ואינם יכולין להוציא הרבים ידי חובתן, הרי שאינו תלוי באיש ואשה, אלא כל אחד נכנס לערבות על מה שהוא בר חיובא. עכת"ה. ועיין בחקרי לב (הנ"ל) מה שמביא גדולי הפוסקים שמפרשים דברי הרא"ש כהדגול מרכבה, ומה שמפלפל בזה.

[ועי' בהגהת הגרי"מ בידרמן וצוק"ל בשפת אמת (פסחים ק, ב), שהעיר על הגמ' שם דרב אע"ג שכבר יצא קידוש בביהכ"נ הדר מקדש בבית' כדי להוציא בניו וב"ב, וכיון דאשתו בכלל ביתו, האידך הי' יכול להוציאה, הא יצא מוציא הוא רק מטעם ערבות, ולדברי הדגמ"ר אשה אינה בכלל ערבות, וכתב שמכאן מוכח כד' האוה"ח הק' דאנשים נתערבו בעד הנשים, או כרעק"א דלא כנשים תליא מלתא כלל אלא כבר חיובא, עי"ש. וכדבריו העיר בספר בית יצחק על מס' מגילה.

ובאמרי בינה (הל' שבת סי' י"ב ד"ה בענין) הביא דברי הצ"ח ליישב ראיית רעק"א מהא דשמעון בן שטח אי הי' אוכל כשיעור הי' מוציא גם למלכתא, דלכן הי' יכול שמעון בן שטח להוציאה כיון שהוציא גם המלך, פי' דעי"ז שהוא ערב למלך על בהמ"ז שלו נעשה שמעון בן שטח בר חיובא, והי' יכול להוציא כבר את המלכתא. ולכן כ' דאיש המוציא כ"ב הגדולים יכול גם להוציא את אשתו, וכל השאלה של הדגמ"ר יהי' רק בציור שמוציאה לבה. ולפ"ז מיושב הערה הנ"ל האידך רב הי' מוציאה בקידוש, דכיון שהי' מוציא גם בניו, הי' בר חיובא מחמת ערבות למצוות בניו].

בתוס' (קידושין ע, בד"ה קשים) כתבו דגרים לא נתערבו, כדאמרינן בסוטה (לו, ב) נמצא לכ"א מישראל שש מאות אלף וג' אלפים ותק"י בריתות, שכולן נתערבו זה בזה, אלמא לא נתערבו מן הגרים, שהרי ערב רב עלה אתם, וכן כתב רש"י (נדה יג, ב) שלא נתערבו בשביל הגרים מהך ראי' שהביא התוס'.

והמהרי"ט בחידושו לקידושין (שם) תמה עליהם, דהא בקרא כתיב 'טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך' (כט, י), הרי שגם הגרים נכנסו לברית, והיינו לערבות, והאידך כתבו התוס' שאינם בכלל הערבות. וכתב שם בסו"ד ליישב, דעל הגרים קבלו בג"י ערבות, אבל הם אינם חייבין עלינו, ואעפ"כ לא מנו אותם שם בגמ' סוטה, דהתם לא מנו רק אלו דקבלו ערבות זה על זה. וכדבריו כתב גם האוה"ח הק' בתו"ד 'וסידר טפכם וגו' בפני עצמם, כי אלו אחרים נתפסים עליהם וכו', ואין הם נתפסים על אחרים'. הרי שמפורש יוצא מדבריהם לפשוט ספיקת הדגול מרכבה מקרא מפורש, דנשים אינם בכלל הערבות על האנשים, אבל האנשים ערבים עליהם, והיינו חידוש בתרתי, שהם מפרשים כהדגמ"ר שאין הנשים בכלל הערבות, וגם לפשוט ספיקתו שהאנשים ערבים עליהם.

הנה מה שיש להעיר כאן, דהרי מגמ' דסנהדרין שהבאנו מוכח דלא נתערבו זה בעד זה עד שעברו את הירדן, וא"כ ע"כ הך פסוק דפרשתן הוא ברית על

קיום המצוות ולא על הערבות. וזה קשה על האוה"ח הק' דמפרש הפסוקים על ערבות, וא"כ קשה גם על המהרי"ט שהביא ראיה ממה דכתיב 'וגרך' בקרא שיש ערבות על גרים, וכמו"כ על נשים, הלא פסוקים אלו אינם מדברים מענין ערבות, לפי דברי הגמ' שם.

אך לאידך קשה סוגיית הגמ' בסוטה (לז): דמבואר להדיא שהי' ערבות על כל המצוות בערבות מואב, וכבר העיר בזה החקרי לב שם, ומשמע דזה מחלוקת הסוגיות מתי נכנסו בערבות. ודברי האוה"ח הק' והמהרי"ט מתאימים עם הסוגיא דסוטה שהי' ערבות בערבות מואב, ומפרשים פרשה זו דקאי על הך ערבות, ולכן הביאו רא' שיש ערבות הנשים ועל הגרים. אבל רש"י בפי' החומש נקט דלא הי' ערבות עד שעברו הירדן, ועי' בירושלמי פרק אלו נאמרין שם, דמבואר דקבלו ערבות בעת שעברו את הירדן, ועי' מש"כ בזה הירדן דוד בסנהדרין.

ומה שיש לי מקום עיון בזה, דהרי כל דין של יצא מוציא הוא מדין ערבות כמבואר בדברי הרא"ש הנ"ל, ואי נימא כדברי האוה"ח הק' והמהרי"ט דגרים לא נכנסו בערבות עבור בני ישראל, וכמו שהוכיחו מהגמ' סוטה וכשיטת רש"י ותוס', א"כ גר אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתן במצוות אם כבר יצא המצוה, כיון דאינו בר ערבות ונקרא אינו בר חיובא לאחר שיצא, ולא מצינו שייבאו הפוסקים דין כזה, ועי' בשו"ע סי' נ"ג סעיף י"ט לענין אי גר יכול להיות ש"ן, ולא הוזכר שם טעם כזה מפני שאינו בערבות. וכמו"כ יש לעיין, דלפי הגמ' בסוטה משמע שרק אנשים מבני כ' ולמעלה הם בערבות, נמצא בן י"ג שנה אינו בערבות, ואיך הוא מוציא את הרבים ידי חובתן, כאשר הוא בעצמו אינו מחויב. וכבר נתעורר בשאלה זו בשו"ת ארץ צבי (סי' לד), ועי' שמש"כ חידוש גדול בזה.

ג. בגמ' יומא (פו:) בשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם, והרמ"ע מפאנו (בעשרה מאמרות מאמר חק"ד

פ' י"ד) פירש הכונה על חלק הערבות, ובפשטות הכונה דאין הציבור נענשין על ערבות שהי' עליהם מזה החוטא כשעשה תשובה, והקשה בשפת אמת (יומא שם) הא זה מלתא בפשיטא כיון שהלוא משלם מה חיוב נשאר על הערב, ועי' שמש"ש שם טעם זה כתב לפרש הגמ' באופן אחר.

והנה אומרים בשם הגר"ח שהעיר על הא דאמרין אם יצא מוציא מטעם ערבות, דמזה מוכח שערבות אין פירושה שהערב נענש עבור מה שהוא עובר על מצות ה', דמצד זה לא הי' נעשה כמחויב במצוה קיומית, שיהי' כבר חיובא שיכול להוציא אחרים, אלא מזה מוכח דערבות פירושה שקיבל עליו להיות אחראי על קיום המצוות של כל אחד מישראל, ולכן נחשב כל אחד לבר חיובא מצד הערבות.

וראה בהשמטות האבני נזר לאו"ח שמחדש דקרבן פסח שמקריבין רק מקצת הציבור, נחשב לקרבן ציבור מחמת החיוב ערבות של כלל ישראל להקריב הקרבן פסח של המיעוט. עי' ש"ש מה שמיישב בזה מדוע לא קרבו מיעוט הנימולים קרבן פסח במדבר, ולפ"ז אתי שפיר כי אז עדיין לא הי' ערבות, וממילא לא היו יכולין יחידים להקריבו רק ציבור, עי' ש"ש בדבריו. ומדבריו שמענו כי בערבות מתייחס עשיית המצוה אל כל הערבים.

ואולי יש לחדש ולומר כי שני מיני ערבות יש, ואע"פ שהי' ערבות במתן תורה על הנגלות, היינו מצד הדין שיש בידו למחות, ואז הפירוש של ערבות - כי מתייחס חטא החוטא אל הערב ג"כ, ונפרעין מן הערב כמו מן החוטא, ואז שפיר הוא מילתא דפשיטא שבעת שישב החוטא נמחל חטא הערב ג"כ. משא"כ בערבות מואב נתחדש כי יש חיוב על הערב מלבד החיוב שיש על החוטא, כיון שנחשב גם הערב כבר חיובא במצוה, הרי יש בו עבירה בהעדר עשייתה או בעת שאחר עובר על ל"ת, ואז יש מקום לומר כי אינו תלוי כלל בזה אי נפרעין מן החוטא, וזה חידושו של הרמ"ע מפאנו כי בתשובת החוטא נמחל חלק הערב.

נזר השבת

יוצא לאור ע"י ביהמ"ד נזר גדליהו - ברוקלין נ.י.

גליון כ"א - אלול תשפ"ו

שבת בו תשוב

קבלת התורה ועסקן בעבודתו מתדבקין באלופו של עולם עד ששוכן בתוכם בחינת א' אלופו של עולם כנודע, ונעשין חלקיו ממש כמו שכתוב (האזינו לב, ט) 'כי חלק ה' עמו', ונעשין אחדות עמו יתברך, ונתחבר בחינת א' אל בחינת דם שהוא נפש הבהמי המלוכש בדם של כל ישראל, ונעשה כסא לבחינת הא', ונעשה אדם שהוא אותיות א' דם, מה שאין כן באומות שאין להם בחינת הא', רק בחינת נפש הבהמי שבהדם, ולכן אינם נקראים אדם. ודברי פי חכם חן. ועי' עוד בדגל מחנה אפרים (פר' בא ד"ה ולכל בני היה אור).

ולפי דבה"ק י"ל, כי זה הכונה אדם אתם, 'אתם' יש לפרש הכונה שהא' - היינו אלופו של עולם - נשאר תם, בשלימות, וממילא הוא נקרא אדם. זה הנקודה הא' שיש באדם, שהוא הנקודה האלוקות שאינו אבוד בתוך האדם לעולם, ולכן האדם יכול תמיד לשוב לשורשו - כי נשאר בו הא', הנקודה האלוקות שלעולם אינו נפגם ויכול תמיד לשוב לשורשו, נמצא כי ענין אדם אתם הוא שורש התשובה, ולכן מהני תשובה רק לבני ישראל, כי אתם קרוים אדם.

והנה ענין אדם אתם שייך במיוחד לשבת קודש, וכמו שכתב השפת אמת (פסח, תרמ"ה) 'וכתיב (ישעיה מג, כא) עם זו 'יצרתי

'אדם אתם' עולה תפ"ו, והיינו כי אומות העולם אין להם את השם 'אדם', ורק בני ישראל הם צורת האדם שנברא בששת ימי בראשית. ובשפת אמת מבאר שיש דומם צומח חי מדבר, ויש סוג חמישי שהוא אדם שהוא למעלה ממדבר, ובלשונו הק' (וירא, תר"ו) 'כענין דאיתא בספרים בהארבע בחינות דומם צומח חי מדבר, כי יש בין הדומם והצומח ענין ממוצע שכלול משניהם - כמו כמהין ופטריות, וכמו כן בין הצומח לחי - אבני השדה, עוף ידוע שגדל כאילן, ובין חי למדבר - קוף, ואנו נאמר כי אחר מדבר - אדם, שעל זה נאמר אדם אתם קרוין אדם ולא האומות'. עי"ש בדבריו הק'.

בספה"ק מאור עינים (פר' יתרו ד"ה במסכת שבת) מביא בשם המגיד הגדול זי"ע 'שמעתי ממורי זללה"ה על מה שאמרו על פסוק 'ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם' - אתם קרוים אדם ואין אומות העולם קרוים אדם, ונתן טעם לזה דנודע כי הדם הוא הנפש (ראה יב, כג), שמשכן נפש הבהמי של כל הנבראים שיש להם חיות הוא בהדם, וזה יש לאומות ולבהמות גם כן, ונוסף על זה יתרון לישראל עם קרובו, יש להם נשמה, שהוא חלק אלוה ממעל, חלק ה' ממש, כל עוד שאינה מופסקת משרשה שהוא הבורא ברוך הוא שהוא א' אלופו של עולם כנודע, וישראל על ידי

בספה"ק (עי' בני יששכר אלול מאמר א אות ו) מבואר כי אלול עולה בגימטריא בינה, המילוי של בינה הוא תפ"ו [בי"ת יו"ד נו"ן ה"ן], וכמו"כ המילוי של שבת עולה תפ"ו [שי"ן בי"ת תי"ן], ונראה כי ב' תבות אשר המילוי שלהם הוא שוה, זה לעד ולראיה שהם שייכים זה לזה, ושניהם התפקיד והכח הוא להגיע אל המילוי. ובזה מובן כי שבת הוא זמן לבינה, והיינו עבודת התשובה, כדכתיב (ישעיה ג, י) 'ולבבו יבין ושב ורפא לו', ושבת קודש הוא זמן תשובה כאשר יתבאר וגם יש לציין כי לב יחד עם המילוי עולה תפ"ו, ומובן שלב שייך לבינה, וכלשון התקו"ז (פתח אליהו) לב מבין, וכלשון הפסוק 'ולבבו יבין', ונמצא ששבת שייך ללב ולבינה.

ולחבין הקשר של שבת ללב, יש לציין מה שכתב בספר תוספת חיים (פר' כי תצא) דברים נפלאים בענין קדושת השבת, ומבאר שם שיש בחינת לב בעולם שנה נפש, ובבחינת עולם דהיינו זמן - השבת הוא הלב של הזמן, שהם הג' ימים קודם שבת, והג' ימים בתר שבת, ושבת היא באמצע, ועי' בדבה"ק מה שכתב בענין התשובה בשבת.

ויש להתבונן במספר תפ"ו, מה שהוא שייך לתשובה, ומה ששייך במיוחד לעבודת שבת קודש. אמרו חז"ל (יבמות סא, א) 'אדם אתם' (יחזקאל לה, לא) - אתם קרוין אדם,

לִי, שהם עיקר הצורה, וצורתן נשתנה מצורות כל הברואים, דכתיב 'אדם אתם' - אתם קרוין אדם, והוא ענין השבת שבו יורד הנשמה יתירה, ויותר מזה מבואר כמה שכתב עוד (יתרו, תרמ"ה) 'ויתכן שבאמת הנשמה היא עיקר האדם, שכך הי' עיקר רצון הבורא ית' ששם האדם בנן עדן, והי' ניתקן בשבת קודש בשלימות הנשמה. ומה שנעשה על ידי חטא האדם בערב שבת שבו ביום נברא, ניתקן אחר כך בקבלת התורה, וניתן להם אז הנשמה השלימה. ולכן נאמר 'אדם אתם' - ודרשו חז"ל אתם קרוין אדם ואין אומות העולם קרוין אדם, אם כן עיקר האדם נגמר בשבת. מבואר היטב מדבר"ק, כי בשבת קודש נתגלה נשמת היהודי, ואז בא לידי שלימות שם אדם, ונתקיים בו 'אדם אתם', ולכן מרומז היטב ששבת במילואו הוא אדם אתם, וזה היא כח התשובה בשבת קודש.

כתיב (תהלים לו, י) 'עוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו', ואיתיא משמיה דהרה"ק הרבי רבי ברוך ממעזיבז זי"ע כי נשאר באדם תמיד 'עוד מעט' - דהיינו הנקודה ששם אין מגיע החלק הרשעות, וממילא כאשר האדם יודע זאת ומאמין בזאת, אז בכח הבינה - כדכתיב 'והתבוננתו על מקומו', דהיינו שמתבונן בנקודה הטהורה, יגיע

מזה לטהרה לגמרי. זה ה'עוד מעט' הוא הנקודה של האל"ף של 'אדם אתם', כי תמיד נשאר הנקודה שהקב"ה שומר עליה שלא יפגם.

בליל סליחות מתפללים 'לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים', ויש לפרש שהצדקה היא מה שהקב"ה שומר את הנקודה שלא יתקלקל, ובזה יש לאדם היכולת לעשות תשובה, 'עוד מעט' עולה בגימטריא צדקה, היינו לך ה' הצדקה - מה שנשאר עוד מעט, וזה 'בושה' - לנו בושת הפנים, שמצדנו הקלקול הולך עד הסוף, רק הקב"ה שומר על הנקודה, לך ה' הצדקה בזה שהוא נותן לנו יד לעשות תשובה ע"י הצדקה של 'עוד מעט'.

בינה עם המילוי עולה מחיה מתים, שעולה תקנ"ג, כי תשובה הוא בחינת תחיית המתים, כי רשעים בחייהם קרויים מתים (ברכות יח, ב), ועל ידי התשובה חוזרים לחיים, וכדברי היעירות דבש (ח"א דרוש א) 'ברכה שניה היא ברכת תחיית המתים, כבר אמרנו בדרושים הקודמים, שקבלת תשובה מחוטא הוא מגדר תחיית המתים, כי רשע בחייו קרוי מת, וכאשר ישוב הרי זה בכלל מחיה מתים, ולכך יש לו להתפלל שהקב"ה יחייהו ויקבל תפלתו, וכאשר אדם חוטא סר נשמתו, ויתפלל להקב"ה שיחייהו בטל של תחיית המתים,

וכאשר אמרנו, כי הטל הקב"ה מוריד בלי התעוררות דלתתא, וכן מזכירים הטל להוריד אלינו ולהחיותנו בשפעת קדשו. וכן הוא בהרבה ספה"ק, וזה הוא התוצאה מבינה - שהוא תשובה בבחינת 'ולבבו יבין', תשובה על ידי התבוננות בא לידי דרגא כזו שנעשה כבריה חדשה ותחיית המתים. ולכן בינה עם המילוי, היינו ההתבוננות בנפש היהודי, והנקודה הטמונה בבינה שהוא 'אדם אתם', באים לידי תחיית המתים.

ויום השבת מסוגל לתשובה, וכמו שכתב השפת אמת (שבת תשובה, תרנ"ד) 'שבת תשובה, כי השבת מסייע אל התשובה. . . ובשבת כתיב 'נתעלה וישב על כסא כבודו' (לקל אשר שבת), והוא מתנה טובה (שבת י, ב), ומה שצריכין בני ישראל בימי המעשה לתקן מעשיהם - להכין הצורה שיהיה הקב"ה יושב תהלות ישראל, זה נעשה בשבת מעצמו. נמצא הקב"ה מתחיל לשוב אלינו בשבת, מכל שכן שיש לנו לשוב אחר זה, כמו שמבקשין השיבנו ה' אליך ונשובה (איכה ה, כא), עי"ש בכל דבה"ק. היוצא מדבריו הק' שבשבת זוכים שהקב"ה יתחיל כביכול בתשובה, ונתקיים 'השיבנו ה' אליך', אבל הרי אנו מבטיחים 'נשובה', ואם כן מוטל עלינו לקיים הבטחתנו ולשוב אליו ית"ש בתשובה שלימה בשבת קודש.

שבת היא הלב של הזמן

על תשובה, פירוש שע"י כח השבת יכול האדם לשוב להשי"ת בששת ימי המעשה. באופן דומה כתב הבן איש חי (אדרת אליהו פרשת ויקהל) 'ובזה יובן בס"ד מאמרם ז"ל בזה"ק מהו שבת שמא דקב"ה שמא

ושלושה ימים אחר שבתא, עולים יח"ו, כי דה"ו דמקמי שבתא עולים יח"ה, אחר כך אב"ג דלבתר שבתא עולים ו', עי"ש. וי"ל שזה מרמז כי ע"י השבת יש בששת ימי המעשה הכח של שם אהי"ה המרמז

הזכרנו דברי התוספת חיים ששבת היא הלב של הזמן, והביאור הוא כי יש ג' ימים קמי שבתא דה"ו, ויש ג' ימים בתר שבתא אב"ג, והשבת היא באמצע. וכתב השל"ה הק' (הנהגות למסכת חולין) 'ואלו הששה ימים, דהיינו שלושה ימים מקודם שבתא,

דאיהו שלים מכל סטרוי, והוא כי דה"ו מקמיה שבתא יש בהם רמז לאותיות י"ה דשם הוי"ה ב"ה, כי דה"ו גימטריא י"ה, ויום אב"ג דבתר שבתא יש בהם רמז לוא"ו דשם הוי"ה ב"ה, כי אב"ג גימטריא ששה, והשבת עצמו הוא בחינת ה"א אחרונה שהיא בחינת מלכות, הרי רמז שם הוי"ה ב"ה, וז"ש מהו שבת שמא דקב"ה, כלומר שבו רמוז שמא דקב"ה, שמא דאיהו שלים מכל סטרוי דייקא, כלומר משני צדדים, משבוע הקודם ומשבוע הבא. ובזה יובן נמי מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קלט, ה) 'אחור וקדם צרתני', כי ידוע שדוד הוא בחינת מלכות, והשבת נמי הוא בחינת מלכות, ואם כן הוא מדתו, ולזה אמר אחור וקדם דייקא'.

ולפי דבריהם הקדושים, אולי יש לרמז עבודת האדם בימים שלפני השבת ובימים שלאחר השבת, דה"ו עולה שם י"ה, והנאון זי"ע בביאוריו לוי"ד הל' ס"ת (סי' רע"ו) הביא כי לפי התרגום י"ה תרגומו

דדחיל, הרי שהשם י"ה הוא שם היראה. ולפי זה מובן כי הימים לפני השבת הם עבודת היראה, ויש לבאר הענין בכמה אופנים. יש לפרש כי יראה מורה על סור מרע ועל טהרה, ולכן זה עבודת הג' ימים קמי שבתא, לטהר עצמו שיהיה ראוי לגשת לשבת קודש.

עוד יש לפרש, כי האדם צריך להיות מלא יראה בהתבוננות שבא השבת קודש, ואיך הוא יכול לגשת ליום קדוש כזה, ועל ידי זה יטהר עצמו. והדברים נכללים בדברי השפת אמת (בהעלותך, תרל"ח) 'שבת הוא פנימיות כל ימי המעשה, ואיתא ירא שבת ירא בשת, כי על ידי הבושה שבא לאדם בבוא השבת, ויודע כי מעשיו צריכין לעלות לקבל פני השכינה, שזה ענין השבת, החזרת כל דבר למקומו ושורשו, ועל ידי הבושה יכולין לעלות באמת כנ"ל'. וזה עבודת הג' ימים קמי שבתא.

והעבודה של ג' ימים בתר שבתא הוא להמשיך הקדושה של שבת אל תוך ימי

המעשה, ויש לרמז כי הרושם ששבת מניח לימי השבוע הוא בחינת עבודת יעקב אבינו ע"ה, שנאמר (ויצא כה, י) 'ויצא יעקב, ואמר חז"ל יציאת צדיק מן המקום עושה רושם, ופירשו המקובלים שהכונה שמשאיר רושם (עי' הספד על הגר"א קוטלר זי"ע בסוף אור גדליהו על מועדים), וזה הבחינה שייך ליעקב - מדת האמת, כי אמת פירושו דבר שאינו נשתנה, ואם אינו נשאר ממנו רושם אין זה אמת, ולכן ענין ההשארה של השבת לימי המעשה שלאחריו תלוי במדת האמת. וידוע כי אות ו' הוא אות אמת, ולכן אב"ג עולה ו', שמורה על ההשארה של קדושת שבת לימי המעשה שתלוי באות ו' דהיינו האמת.

נמצא כי עבודת האדם הוא מדת היראה מלפני שבת, ואמת אחר שבת, 'יראה שבת אמת' עולה בגימטריא יחודא תתאה, כי ע"י עבודה זו זוכים להוריד כבוד מלכותו בתחתונים, וזוכים לגילוי ברוך שם כבוד מלכותו בשלימותה.

פנינים לשבת קודש

הביטול, והוא בחינת מלכות, וזה עבודת השבת.

כאשר האדם הוא בבחינת ביטול שעל זה מורה 'שויתי', אז בטל כל שנאת חנם, ונעשה כלל ישראל בבחינת אחד, ושייכים לשבת שהוא רוא דאחה. שנאת חנם עולה תתמ"ט, ונתבטל ע"י שויתי הוי"ה לנגדי, וע"י האחדות של שבת קודש.

ישמחו במלכותך שומרי שבת, הראשי תבות עולות בגימטריא ברי"ת, ע"י שמירת הברית באים לידי שמחה אמיתית, לשמוח במלכותו יתברך.

בה', 'ואתם הדבקים וגו' היום' (ואתחנן ה', ה) 'היום' זה שבת, כי שבת הוא דבוק בה' בבחינת שויתי ה' לנגדי תמיד.

מלכות הוא לית ליה מגרמיה כלום, ועבודת האדם בשבת הוא ביטול לגמרי, בהקדמה לספר תפלה למשה הביא בשם אחיו הרה"ק העטרת צבי זי"ע 'שויתי ד' לנגדי תמיד (תהלים טז, ח), שהוא שם הוי' - אשר מורה הוי' והוה ויהי, ואני ההיפך לא הייתי ולא הוה ולא אהיה, אעפ"כ 'כי מימיני' (שם) - המורה על ההשפעה, 'כל אמוט' (שם) - מלהשפיע טובו, הדברים הם נפלאים. ונמצא כי שויתי הוא תכלית

אומרים בתפלה 'ישמחו במלכותך שומרי שבת', בשבת קודש יש התגלות מלכות שמים, והאדם צריך לשמוח בגילוי זה, שבת הוא יום השביעי - שמכוון נגד ספירת מלכות. שמחה עם מלכות עולה תתמ"ט, וזה מרמז על שבת שעולה בגימטריא 'כי שבת היום להוי"ה', שהוא מספר השבע שמות מרגלאין שמכוונו בשבת כמבואר בספח"ק. נמצא כי ראש השנה שחל בשבת שייך למלכויות גם מצד השבת.

שויתי הוי"ה לנגדי עולה תתמ"ט כמו שהביא בספח"ק (עי' בן ביתי תהלים טז, ח), עבודת שבת הוא שיהיה תמיד דבוק

כתב הבני ייששכר (מאמרי השבתות מאמר א אות ג) 'יש לפרש עוד, מהו שבת שמא דקוב"ה שמא דאיהי שלים מכל סטרוי, שבת עם הנקודות [פת"ח הוא כמו אות ו', וקמ"ן הוא כמו חיר"ק עם פת"ח הרי ביחד הוא מספר כ"ב] בגימטריא תשכ"ד, הוא בגימטריא י"ג מילואי הוי"ה שונים, שאותן הי"ג מילואים המה מכוונים אל הי"ג מדות י"ג תיקוני דיקנא קדישא, בכל מדה מילוי אחד'.

הרי שבשבת קודש יש גלוי י"ג מדות מצד השבת, שבת בחודש אלול שהם זמן גילוי הי"ג מדות כמו שכתב חר"ה"ק הרב בעל התניא זי"ע בסידור (שער האלול) על הפסוק (שה"ש ו, ג) אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים, שידוע כי 'אני לדודי ולדודי לי' ראשי תבות אלול, בפסוק זה ניתן לראות ששלמה המלך ע"ה מלמדנו את מעלתו העצומה של חודש אלול שבו הקב"ה רועה בשושנים, על פי מה שמובא בזוה"ק (הקדמה א, א) וז"ל מה שושנה אית בה תליסר עלין אופ כנסת ישראל אית בה תליסר מכילן דרחמי דסחרין לה מכל סטרהא, ובחודש אלול הקב"ה דודי רועה בשושנים, דהיינו שהוא מאיר לנו בזמן הזה את הארת י"ג מדות של רחמים הנרמזים בשושנה שיש בה י"ג עלין.

ויש לציין מה שכתב דבר נפלא בשפת אמת (אלול, תרג"ז) 'איתא בספרים על חודש אלול 'אני לדודי ודודי לי' כו'. כי עיקר התשובה צריך להיות על זה, לזכור כי נשתלחנו בעולם הזה לעשות רצונו ית"ש בלבד, ומה שטרודין בהבלי עולם ושוכחין העיקר, על זה צריך להיות עיקר התשובה, לחזור לקבל עול העבודות להיות מוכן רק לעשות רצונו יתברך, ועמך לא חפצתי בארץ (תהלים עג, כה). ואם מקבלין זה העול בשלימות, אני לדודי, ממילא ודודי לי. וזה מתקיים בשבת קודש, שזה עדות השבת לשבות מכל מלאכה, ולזכור

כי עיקר שבראנו לכבודו. רמז לדבר, הרועה 'בשושנים' גימטריא שבת, והו' יתירה לרמזו (על) דמיניה מתברכין כל שיתא ימי המעשה גם כן. ולכן אומרים בשבת קודש מזמור ה' רועי (תהלים כג), כי בשבת מתגלה הנהגתו ית' המיוחדת רק לבני ישראל, כמו שכתוב (כי תשא לא, יז) ביני ובין בני ישראל אתה הוא'.

מבואר בדבריו הק' כי 'בשושנים' מרמז על שבת והששה ימים המושפעים מהשבת, נמצא מבואר כי באלול יש התגלות י"ג מדות של רחמים, בדברי הרב זי"ע בסידור, ובשושנים מרמז לשבת קודש, ומזה אנו למדים כי עיקר כח להתגלות הי"ג מדות הוא בשבתות של חודש אלול.

כתב השפת אמת ליקוטים (בסוף השמטות) 'העיקר לשמור הרצון והתלהבות מפנימיות כח האדם, להיות בלתי לה' בלבד, וכתיב (משפטים כא, ה) כי תצא אש כו', ואשו משום חציו (כ"ד כב, א), כי על ידי כחו נולד ההיזק (עי' רש"י שם), וכל יציאת כח פנימי לעניני עולם הזה הוא עומד להזיק, וגם כי על ידי זה קשה אחר כך ליקח התלהבות כראוי למצותיו יתברך. והחשק שבאדם הוא דבר טוב ויקר, ויש להטמינו רק למעשים טובים ועבודת השי"ת, כמו שדרשו (תנחומא ראה יב) כבד ה' מהונך (משלי ג, ט) - מחנך, והיא בחינת הנדיבות שבאדם אשר ידבנו לבו. ובגמרא (תמיד לב, א) הרוצה להחיות ימית את עצמו, ומקשין כי [כתיב] (אחרי ית, ה) וחי בהם - ולא שימות בהם (יומא פה, ב), אך יתכן לומר הפירוש כנ"ל, שלא ליקח החיות לדבר עצמו וגשמיות, אך שמוכרח לעשותן לא בחיות פנימי, וזה נקרא ימית את עצמו, כמו שאמרו (ברכות יח, ב) שהרשעים נקראים מתים, כי אין דבוק בחיות הפנימי שהוא עיקר החיות כנ"ל, שעושה כל דבר

בלי חיות, וכן יש לעשות מעשה גשמי ולשמור החיות לעבודת השי"ת.

וכתב עוד 'בענין הנ"ל, יש לפרש מה שאמרו ז"ל (מכילתא יתרו) חפץ יפה מטמינו לשבת, היא הנדיבות, שהוא רצון טוב, כמו שפירש רש"י ז"ל על נדבה עיין שם פרשת תרומה (כה, ב), ויש להטמין זה רק להשי"ת, והיא בחינת שבת כמו שכתבתי במקום אחר, עכדה"ק.

ובמקום אחר (ליקוטים השמטות) כתב השפת אמת כי עיקר אדם הוא הרצון, וזה לשון קדשו 'במדרש (כ"ד ג, ה) ארץ שרצתה לעשות רצון קונה, דעבודת האדם בעולם הזה הוא הרצון והתשוקה, כי בראים העליונים שלמים יותר, רק הרצון והתשוקה נמצא יותר בעולם הזה, ומלאכים נקראים עומדים ובני אדם מהלכים כו' (זכריה ג, ז), ולכן נמצא התאווה בעולם הזה, כי זה עיקר האדם כנ"ל, וזהו שכתוב (בראשית א, ב) והארץ היתה תוהו, כי הרצון הוא גולם למושכו לכל אשר יחפוץ הלב, ובתורה מתברר הרצון הטוב שבאדם, וזה שאמרו (כ"ד שם) יהי אור (בראשית א, ג) זו תורה, וכל המצוות הם גם כן להראות על הרצון להתדבק בו יתברך, כי כל מצוה מרמז לדברים עליונים, והמקיימה מרמז לשורש המצוה שרוצה להתדבק שם'.

ראש השנה שחל להיות בשבת עקרו חכמינו ז"ל מצות תקיעת שופר מטעם גזירה שמא יעבירונו, וי"ל, כי האדם בשבת יכול לעורר רצונות ותשוקות שאין ביכולתו לעורר בשאר זמנים, וכדברי השפת אמת, והוא עבודת האדם בעולם הזה, וכאשר האדם חי עם רצון ותשוקה לקדושה הוא מקיים תפקידו, ורצו חז"ל שהאדם יחיה עם רצון ותשוקה לעשות המצוה, כי בשבת בניקל יותר למצוא הרצונות לעשות דבר ה'.